

Skadedjursskydd och biocidlagstiftning

Ett bra skadedjursskydd - Integrated Pest Management

Anticimex arbetar enligt Integrated Pest Management, IPM. Arbetssättet bygger på att upprätta gränsvärden för arter som kan förekomma skadedjur och arbeta fram ett system för övervakning för att kunna kontrollera att gränsvärdena inte överskrids. Därmed får man vetskap om vilka typer av insatser som krävs.

I arbetssättet ingår även att ta hänsyn till övriga faktorer som påverkar en art. Det kan till exempel vara förändringar i närmiljön, temperaturer och byggnadstekniska förändringar.

IPM går helt enkelt ut på att hitta orsaken till skadedjursproblemen och åtgärda orsakerna. På så sätt skapar man ett långsiktigt resultat. IPM innebär även att man skiljer på förebyggande skadedjursskydd, övervakning och bekämpningsåtgärder.

Förebyggande skadedjursskydd

Ett väl fungerande förebyggande skadedjursskydd innebär att man minskar riskerna för förekomst av skadedjur genom att identifiera och avlägsna förutsättningarna för att de oönskade arterna ska kunna leva, trivas och föröka sig. Detta sker exempelvis genom att avlägsna födokällor, tillgång till vatten och boplatser. Ett förebyggande skydd innebär även att man vidtar åtgärder för att förhindra att skadedjuren tar sig in i en byggnad eller sprids i en byggnad.

Permanent användning av biocider är inte ett förebyggande skydd utan en akut bekämpningsåtgärd som används vid konstaterad aktivitet. På samma sätt är ett övervakningssystem inte ett förebyggandeskydd utan ett system för tidig upptäckt av skadedjursproblemen. Ett bra förebyggande arbete gör att skadedjursproblemen inte uppstår.

Skadedjursövervakning

För att säkerställa att gränsvärden inte överskrids krävs ett övervakningssystem. Ett bra övervakningssystem består av ett system av utrustning som verkar dygnet runt samt regelbundna kontroller för att tidigt upptäcka problem med skadedjur. Ett övervakningssystem anpassas efter den aktuella miljön och de risker som har konstaterats.

Exempel på komponenter som kan ingå i ett övervakningssystem:

- Inspektioner
- SMARTA digitala fällor
- Kameraövervakning
- Traditionella slagfällor mot gnagare
- Kontrollbeten
- Spårpuder
- Klisterfällor för insekter
- Ljusfällor för insekter

Med hjälp av övervakningssystemets olika komponenter kan skadedjursförekomst upptäckas i ett tidigt skede vilket gör att bekämpningsåtgärder kan vidtas innan skadedjuren skapat stor skada.

Bekämpande åtgärder

Bekämpande åtgärder är insatser för att minska eller avlägsna en population av skadedjur. Bekämpningsåtgärderna kan vara mekaniska, fysikaliska eller kemiska. Valet av bekämpningsåtgärder styrs av lagstiftning till exempel miljöbalken och biocidförordningen. Det styrs även av branschriktlinjer och standarder.

Ett begrepp i sammanhanget som brukar ställa till det är ordet "sanering". Många sätter likhetstecken mellan "sanering" och applicering av kemiska bekämpningsmedel. Ordet sanering innebär att man gör miljön sundare. En sanering måste inte innebära användning av kemiska bekämpningsmedel utan det är endast ett verktyg tillsammans med mekaniska och fysikaliska bekämpningsmetoder.

Rodenticidprodukter

De biocider som används mot råttor och möss kallas för rodenticider. De flesta rodenticidprodukter innehåller ämnen som är så kallade antikoagulanter. Dessa ämnen verkar blodförtunnande på gnagarna. En grundförutsättning för att bekämpningen med antikoagulanter ska fungera är att gnagaren äter en tillräckligt hög dos per tidsenhet. Det tar alltid minst 36 timmar från det att gnagaren har ätit en dödlig dos tills gnagaren dör. Detta innebär att en gnagarbekämpning med biocider alltid tar ganska lång tid. Antikoagulanterna är mycket miljöskadliga och kan bland annat förgifta rovfåglar och mindre rovdjur som äter döda gnagare. Antikoagulanterna är även fosterskadande och kan orsaka organskador hos människor.

Regler kring användning av rodenticider

På grund av de risker som är kopplade till antikoagulanter omfattas de av restriktioner i användningen. Det är av yttersta vikt att man väljer en produkt med så låg risk som möjligt (se stycke om produktvalsprincipen i laglistan nedan). För att minska risken för spridning i miljön krävs att behandlingstiden är så kort som möjligt. På så sätt minskar man risken för att rovfåglar och mindre rovdjur äter av förgiftade gnagare. Även av effektivitetsskäl krävs att man under behandlingstiden ofta kontrollerar betestaget för att kunna justera mängden och även byta betestyp vid behov.

Rodenticidprodukterna får inte användas om det inte finns ett identifierat problem med gnagare. Det är alltså inte tillåtet att låta rodenticidprodukter ligga ute i betesstationer halvårsvis i sträck. Det är varken effektivt eller acceptabelt ur riskhänseende.

Utöver detta gäller miljöbalkens allmänna regler för bekämpningsmedelsanvändning vilket innebär att all användning ska ske med stor hänsyn till människors hälsa och miljön.

Villkor för användning av rodenticider

När Kemikalieinspektionen godkänner en biocidprodukt anger de villkor som måste följas. Villkoren för en biocidprodukt hittar man på produktens etikett samt i bekämpningsmedelregistret som man når via Kemikalieinspektionens hemsida.

Exempel på vanliga villkor på rodenticidprodukter

- Produkten får endast användas som en sista utväg för bekämpning av råttor och möss.
- Anpassa dosering utifrån populationens storlek och alternativa födokällor.

Kemikalieinspektionen kan även besluta att en produkt ska omfattas av en särskild behörighetsutbildning till exempel 1So behörighet som krävs vid kemisk bekämpning av råttor. 1So behörigheten utfärdas av Folkhälsomyndigheten.

Lagstiftning för biocider

Alla biocidprodukter måste godkännas av Kemikalieinspektionen innan de får sättas på marknaden. Vid godkännandet får produkten ett fastställt användningsområde. I användningsområdet framgår mot vilka arter produkten får användas och i vilken typ av miljö produkten får användas. Vissa produkter får t.ex. endast användas inomhus. En biocidprodukt får inte användas på annat sätt än det som framgår i användningsområdet.

Inom bekämpningsmedelsregelverket skiljer man på växtskyddsmedel och biocider. Växtskyddsmedel används för att skydda växter från angrepp av framförallt skadeinsekter medan biocidprodukter endast är avsedda att skydda byggnader och egendom från skadeorganismer. Exempelvis finns det för närvarande inte några rodenticider (produkter mot gnagare) som är godkända växtskyddsmedel. Det betyder att man inte får använda rodenticider för att skydda växter utan endast mekaniska metoder är tillgängliga.

Två parallella regelsystem

För närvarande gäller ett äldre nationellt regelsystem parallellt med den nyare EU -gemensamma Biocidförordningen. Detta innebär att det på den svenska marknaden finns biocidprodukter godkända enligt det äldre nationella systemet samtidigt som det finns produkter godkända enligt det nyare EU-gemensamma regelsystemet. Generellt har biocidprodukter godkända enligt biocidförordningen smalare användningsområden och hårdare villkor än de produkter som har äldre nationella godkännanden.

Förteckning över lagstiftning gällande biocidprodukter	
Biocidförordningen Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter	Regelverket innehåller regler för godkännanden av biocidprodukter och definitioner av olika typer av biocidprodukter. Exempelvis produkttyp 14 rodenticider och produkttyp 18 insekticider. I definitionerna framgår att dessa två produkt typer endast får användas i bekämpande syfte, aldrig förebyggande.
Miljöbalk (1998:808) 2kap 4§ "Produktvalsprincipen"	Produktvalsprincipen innebär att verksamhetsutövare vid val mellan två kemiska produkter ska välja den produkt som innebär lägst risker för människors hälsa och miljön.
Miljöbalk (1998:808) 14 kap 6§	Bestämmelse om att den som använder ett bekämpningsmedel ska göra det på ett ansvarsfullt sätt så att risker för människors hälsa och miljö blir så liten som möjligt.
Förordning (2014:425) om bekämpningsmedel	Innehåller bestämmelser om godkännande och hantering av bekämpningsmedel i form av växtskyddsmedel eller biocidprodukter. Innehåller kompletteringar till biocidförordningen.
KIFS 2008:2 kemiska produkter och biotekniska organismer	Föreskriften gäller utöver EU-reglerna. När speciella förutsättningar gäller för den svenska marknaden anges det särskilt. Här finns regler för förpackningar för och förvaring av farliga kemiska produkter.
KIFS 2008:3 om bekämpningsmedel	Innehåller nationella bestämmelser och undantag från EU-bestämmelser. Där finns krav på förpackning och märkning, uppgifter om saluförbud och användningsförbud och om ämnen som får och inte får ingå i bekämpningsmedel eller biocider.
Folkhälsomyndighetens föreskrifter FoHMFS 2014:11 om tillstånd för användning av vissa bekämpningsmedel	Innehåller regler kring utbildningskrav för användning av biocidprodukter som Kemikalieinspektionen har beslutat ska omfattas av behörighetsutbildning till exempel produkter i klass 1So och 1SoX.
Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2015:3 om spridning av vissa biocidprodukter	Här finns bestämmelser om vilken information som ska finnas i den underrättelse som ska skickas till kommunen vid användning av biocider på platser dit allmänheten har tillträde. Underrättelsen ska bland annat innehålla information om: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vilka förebyggande åtgärder som vidtagits. ▪ Vilka bekämpningsåtgärder som har vidtagits. ▪ Information om använt bekämpningsmedel. ▪ Information om behandlingens längd.

Dokumenterat förebyggande skadedjurskydd med övervakning Nedanstående komponenter bör ingå i alla system för förebyggande skadedjurskydd.	
Riskbedömning	En dokumenterad riskbedömning innehållande tydliga och realistiska gränsvärden för olika skadedjur ska finnas. <i>Hänsyn ska tas till naturliga variationer under året exempelvis är förekomsten av möss högre under hösten än övrig tid på året. Hänsyn ska även tas till att olika delar av en verksamhet kan vara olika känslig för skadedjursangrepp.</i>
Förebyggande åtgärder	Dokumenterade konkreta förebyggande åtgärder ska finnas. <i>Exempelvis ska vegetation regelbundet undanröjs i en så kallad frizon kringbyggnaden. Rutiner för städning och underhåll av byggnader ska finnas och efterlevas.</i>
Övervakningssystem	Ett ändamålsenligt övervakningssystem. <i>Övervakningssystemet ska inkludera återkommande kontroller av skadedjursförekomst för att tidigt kunna upptäcka eventuella angrepp.</i>
Vid pågående skadedjursbekämpning	
<i>Skriftlig plan för skadedjursbekämpningen</i>	Planen för bekämpningen bör innehålla: En beskrivning av vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas. <i>Enbart utplacering av kemiska biocidprodukter ger sällan ett tillfredställande och långvarigt resultat.</i> Ett slutdatum för bekämpningen ska framgå. <i>En behandling mot gnagare bör generellt sett inte pågå längre än ca 6 veckor. Har ett tillfredsställande resultat inte uppnåtts efter den tiden är det rimligt en omvärdering av åtgärderna vidtas.</i> Det ska framgå hur ofta bekämpningsinsatsen följs upp. <i>Det kan exempelvis vara information om hur ofta betesstationerna kontrolleras och hur ofta fällor vittjas. Under en pågående bekämpning med biocider är det viktigt att biocidprodukten aldrig tar slut i betesstationen innan skadedjursaktiviteten upphört.</i> En karta över utplacerad utrustning ska finnas. <i>För att ha kontroll över biocidanvändningen krävs att man vet var utrustningen är placerad.</i>

<p><i>Märkta betesstationer</i></p>	<p>I de fall biocidprodukter används ska varje enskild betesstation vara märkt med följande uppgifter.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Innehåll</i> ▪ <i>Varningstext</i> ▪ <i>Hänvisning till ett varningsanslag.</i> <p>Exempel på märkning av betesstation</p>
<p><i>Varningsanslag</i></p>	<p>Varningsanslag ska finnas inom det behandlade området. Se exempel på varningsanslag nedan. Varningsanslaget ska innehålla följande information:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Datum för utläggande av bete.</i> ▪ <i>Kontaktuppgifter till ansvarig för behandlingen.</i> ▪ <i>Medlets namn och registreringsnummer.</i> ▪ <i>Uppgift om verksamt ämne.</i> ▪ <i>Upplysning om att försiktighet ska iakttagas så att barn och husdjur inte kommer åt betet.</i> ▪ <i>Hänvisning till Giftinformationscentralen.</i> ▪ <i>Information om motgift.</i>
<p><i>Säkerhetsdatablad</i></p>	<p>Vid användning av biocidprodukter ska verksamhetsutövaren ha fått information om produkten i form av ett säkerhetsdatablad på svenska. Säkerhetsdatabladet bör inte vara äldre än tre år.</p>
<p><i>Underrättelse till kommunen</i></p>	<p>I de fall platsen är sådan att allmänheten har tillträde och en biocidprodukt används krävs att en rapport skickas till kommunen enligt Naturvårdsverkets föreskrift NFS 2015:3 om spridning av vissa biocidprodukter.</p>

Exempel på varningsanslag för användning vid kemisk bekämpning av råttor och möss

VARNING!Bekämpningsmedel mot: **RÅTTOR**
 MÖSS

Finns utlagt i närheten av detta anslag.

Inom fastigheten/adress:

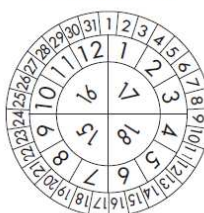
Vid misstänkt förgiftning kontakta Giftinformationscentralen tel **112**. Alternativt uppsök veterinär. Vitamin **K₁** är motgift. Var beredd att informera sjukvårdspersonal/veterinär om innehållet i förkryssad produkt nedan.**Uppgifter om utplacerat bekämpningsmedel**

Produkt	Regnr	Innehåll	
☐ Rozol Pasta Pro	5168	Klorofasinon 0,005%	CASnr 3691-35-8
☐ Rozol Wheat' Tech Pro	5169	Klorofasinon 0,005%	CASnr 3691-35-8
☐ Rozol Block Pro	5167	Klorofasinon 0,005%	CASnr 3691-35-8
☐ Racumin Pasta P	5158	Kumatetralyl 0,0375%	CASnr 5836-29-3
☐ Racumin Foam	5188	Kumatetralyl 0,4%	CASnr 5836-29-3
☐ Ratimor Pastabete	5084	Difenakum 0,005%	CASnr 56073-07-5
☐ Ratimor Blockbete	5083	Difenakum 0,005%	CASnr 56073-07-5
☐ Rubis Grain	5097	Difenakum 0,005%	CASnr 56073-07-5
☐ MURABLOCK	5114	Difenakum 0,005%	CASnr 56073-07-5
☐ Alert Block D	5099	Difenakum 0,005%	CASnr 56073-07-5
☐ Jade Pasta	5122	Bromadiolon 0,005%	CASnr 28772-56-7
☐ Generation Block	5091	Difetialon 0,0025%	CASnr 104653-34-1
☐ Generation Grain Tech	5092	Difetialon 0,0025%	CASnr 104653-34-1

Uppgifter om betets placering

Betet är placerat i överkännsäkra betesstationer eller på annat sätt placerat så att obehöriga ej ska komma åt det.

- Betesstationerna är placerade längs med väggarna kring byggnaden.
- Betet är placerat i betongstationer
- Betesstationerna är placerade i buskage
- Betesstationerna är dolda på marken
- Betet är placerat i rörgenomföringar i byggnaden
- Betesstationen är dold i byggnadskonstruktionen.
- Betesstationerna är placerade längs väggarna inne i byggnaden

Säkerhetsdatablad för samtliga produkter finns på anticimex.com/sv/se/Dokument/Sakerhetsdatablad**Anticimex®**Box 47025, 100 74 Stockholm
Tel 075-245 10 00
e-post: kundservice@anticimex.seDatum för
senaste besökDatum då saneringen
beräknas avslutad